

A BARNA LÁNY NYOMÁBAN

ALEKSANDAR TIŠMA

II.

Az volt a szándékom, hogy hamarosan ismét Zentára utazom. Mielőtt azonban erre alkalmam nyílt volna, történt valami, ami ideiglenesen elszakított terepemtől. Egy reggel a szabadkai Népfront irodájában az újságokat lapozgatva, amelyekből rendszerint a témákat merítettem írásaimhoz, egy bekeretezett hirdetésre bukkantam — franciaországi tanulmányokra szóló ösztöndíjat hirdetett. A hirdetés hangsúlyozta, hogy az ösztöndíjakat elsősorban dolgozó egykori érettségizőknek szánták, akiket a háború megakadályozott a továbbtanulásban, s felhívta őket, hogy vizsgázás végett forduljanak kérvénnyel a belgrádi bölcsészeti karhoz.

Már első pillantásra megragadta figyelmemet, hogy a hirdetés feltételei azonosak azzal, amit addigi sorsomnak lehetne nevezni. Hát nem egyike voltam én is azoknak a háború által megzavart diákoknak, akik az elvesztett évek miatt elcsüggedve többé már nem is gondoltak a további rendes tanulásra, és a gyakorlati munka rövidebb útjára tértek? És ez a pályázat nem mutatott-e rá arra, hogy mennyire elhamarkodott, szinte esztelen volt a lemondásom, a beletörődésem?

Ez az új felismerés egész nap szünet nélkül furdalt, idegesített, mint a robbanóanyag, amelynek csúcsán már ég és sístereg a kanóc. S miközben az elhagyatott szabadkai utcákon talpaltam, miközben jegyzetfüzettel a kezemben jártam a hivatalokat és kicsikartam a mulandó értékű újdonságokat, riadtan kérdeztem magamtól, minek nekem ez a hitvány munka, hogyan tudtam eddig is kibékülni vele. Azután egyre világosabb lett előttem, hogy belülről sohasem törődtem bele ebbe a munkába, hogy kezdettől fogva teher volt számomra: üres, papírszerű, hazug; hogy az egyedüli vigasztaló benne a cirkálás, az utazások lehetősége — mint az a Zentára való utazás is —, valójában nem összetevő része volt ennek a munkának, hanem ellentéte, vagyis menekülés tőle. Most pedig, alkalmam nyílt egészen megszökni, nemcsak az újságírói böngészgetés boszorkánytáncából, hanem szűk környezetemből is, amely ezt rám kényszerítette — egy széles, csillogó, idegen világba, ami után mindig vágyódtam.

Amint este megérkeztem bútorozott szobámba, előkészítettem utazótáskámat, és másnap az első vonattal elutaztam Belgrádba.

Belgrádban lucskos idő fogadott — az utasok százainak lába és az

autók kerekei alatt piszkosan fröcskölt az olvadt hó. Megkerestem az egyetem épületét, amit már korábról is ismertem időnkénti belgrádi tartózkodásaim idejéből: a fiatalok tömege árulta el, akik látszólag rá-erősen, de ugyanakkor fontoskodóan ténferegtek előtte a járdán, és megszállták két bejárati kapuját. Lehet, hogy öntudatlanul is irigyeltem ezeket a fiatalembereket és lányokat, akiket elkerült a háborús megrekedés és a vele járó vívódás, így hát gondolkodás nélkül átadták magukat a megtanult rend izgalmainak és unalmainak, ami, feltételezem, ebben az épületben, számomra titokzatos módon folyik — mindenesetre most itt egy kissé betolakodónak éreztem magam.

Beléptem az előcsarnokba, és a kapus egy szobába küldött, ahol a kérvényeket vették át. Ott egy hervadt, szemüveges fiatal nőt találtam, átvette irataimat, amikor azonban már bevezette az iktatókönyvbe, dühösen ajkába harapott. Hol van, kérdezte, intézetem minősítése? Zavarosan hallgattam, mert a hirdetés nem tett említést róla. A lány végigmért, és megkérdezte, hol dolgozom; mégis, amikor megmondtam neki, megnyugodott és felengedett. Azt mondta, hogy a kérvényt ott hagyhatom, azzal, hogy a minősítést később mellékelem.

Elindultam a szerkesztőségbe, ami nem volt messze, és jelentkeztem a portásnál. Fülkéjének üvegfalán át néztem, hogyan tárcsáz valami számot, mond valamit, aztán hallgat, olyan pillantást vetve rám, ami semmit sem árul el, majd ismét telefonál valakinek. Letette a kagylót, és az üvegfal kis nyílásához hajolva közölte, hogy a főszerkesztő foglalt, de helyette fogad.

Miközben a felvonó zümmögve emelt a második emeletre, nem tudtam megszabadulni attól a benyomástól, hogy ismét sorsszerűen egybeesnek a dolgok. A főszerkesztőhelyettes tekintélyes földim volt, a háború előtt lázadó egyetemista Prágában, a háború alatt illegális bácskai harcos, az utolsó harcokban pedig a hadosztály politikai biztosa, akinek arc képe, előreugró homlokával gyakran jelent meg a katonai újságokban. Ünnepeleys elfogódottsággal beléptem sötét faburkolatú szobájába, és valóban mindjárt ráismertem a kép alapján, pedig most civil ruhát viselt, és egy kissé természetellenesen, nőiesen elhízott volt. Meglepett magas, sziszegő hangja, ahogyan igen előzékenyen megkínált, hogy üljek le a karosszékre. Amikor azonban megmondtam, mi járatban vagyok, összeszorította vékony ajkait, és dobolni kezdett ujjaival az asztalon.

— Maga kiábrándít engem — mondta sopánkodó, vontatott orrhangon. — Azt hittem, hogy a terepi munka problémáiról fog beszélni...

Azt mondtam, hogy ezt szívesen tenném, most azonban tanulni szeretnék.

— És éppen Franciaországban?

Vállat vontam. Aztán eladogtam, hogy eléggé jól tudok franciául.

— És felmerült-e magában a kérdés — emelte fel szónoki módon a hangját és felállt —, felmerült-e a kérdés, hogy meglehet-e a lap a maga közreműködése nélkül? És egyáltalán kért engedélyt arra, hogy ma elhagyja a munkahelyét?

Be kellett ismernem, hogy nem.

— Nagyon szép!

Egész hosszában kiegyenesedett, és előretolta kis pocakját.

— Mint fiatal ember, nagyon kiábrándított — sóhajtott. — Jobban meg kellene becsülnie azt, hogy egy olyan fontos helyen szolgál, mint amilyen a közvélemény nevelése!

Lehajtottam a fejem. Feltételeztem, hogy néz, próbára tesz, de a szemem továbbra is lesütöttem, amikor meghallottam:

— Szóval? Mit döntött?

Vállat vontam.

— No látja! — tette hozzá nyomban. — Most pedig menjen szépen vissza Szabadkára, dolgozni. — Felém nyújtotta a kezét. — Nem feledkezünk meg magáról.

Kimentem. De milyen állapotban, alig néhány órával azután, hogy magabiztosan leléptem a vonatról a belgrádi vasútállomáson! Eltaszítottan, összeszidva, kijátszva! És még csak abban sem voltam egészen biztos, hogy igazságtalanul történt-e velem mindez, vagy pedig kérelmem valóban olyan arcátlan, képtelen volt, egyszerű szeszélykitörés, mint ahogyan a helyettes beállította.

De már a vonatban, amely visszafelé döcögött velem a síkságra, határtalan kétségbeesés kerített hatalmába. Mit tettem? Hogyan játszhattam el életem egyedüli, igazi esélyét? Most már megértettem, hogy megtorpantam az ügyes szavak csapdája előtt, amelyeknek a jelentése idegen volt számomra, és ez vette el az eszem. Mert éreztem: ez után a megaláztatás után többé már nem az a fontos számomra, hogy valóban igazam van-e és az sem, hogy ki mit gondol majd rólam; egyedül az volt fontos, hogy elmenjek, elmeneküljek!

Szabadkán az első gondolat, amely felötlött bennem, amikor a vagon lépcsőjéről a sínek közötti piszkos óra léptem, ez volt: nem szabad belenyugodnom. Kis hiján elhatároztam, hogy visszatérek a következő vonattal, ismét a helyettes elé állok, és megmondom neki: félrcértett, nem mondok le, minősítést követelek! De ehhez a viszontlátáshoz nem volt bátorságom. Hát akkor keressek valaki mást? De kit? Vagy ravaszkodjam ki minősítés nélkül, miután az egyetemen az a lány szabályosan beiktatta a kérvényemet? Ezek a kérdések gyötörtek Szabadkán, miközben a napokat számolgattam a vizsgáig. Végül felvirradt a kitűzött nap, és én még mindig nem döntöttem. Egyszerűen megint a Belgrádba induló vonatra ültem.

Az állomásról az egyetemre mentem. Megtudtam, hol lesz a vizsga, és a folyosón az ablakmélyedésbe, mint valami leshelyre húzódtam. A jelöltek csoportokban kezdtek érkezni, zömük már idősebb volt, bajszos, egyesek rangjelzés nélküli egyenruhákban; a folyosó megtelt. Egyszerre csak megpillantottam az egyetem tisztviselőnőjét, hogyan löri át magát feszült igyekezettel a tömegben, valami pillenyakkendős, kinyalt fiatalembert vezetve. Egy pillanatig haboztam, húzódjak-e még mélyebbre fedezékembe. Mégis, leküzdöttem izgalmamat, kiléptem, megkértem a tisztviselőnőt, hogy jöjjön egy pillanatra félre, és megkérdeztem, kimchetek-e vizgára minősítés nélkül.

Ó mintha teljesen megfélekedezett volna róla.

— Rá van vezetve a listára?

Azt mondtam, nem tudom.

Erre idegesen szétnyitotta a papírt, amit kezében tartott, és megtalálta rajta a nevem.

— Itt van. — A szemüvegén át rám nézett. — Kimehet a vizsgára.

— És a minősítés?

— Az nem az én dolgom. — És hízlegően a fiatalemberre mosolyogva, belépett vele a terembe.

Mindannyian utánuk tódultak, s én csatlakoztam hozzájuk. A terem egy amfiteátrum volt: lementem az egyik középső padig, és leültem egy nagy hajú, görnyedt fiatalember mellé. Rám nézett tiszta kék szemével, közelebb húzódott, és rámutatott a pillenyakkendős emberre. — A francia nagykövetségről van! — Az ember ekkor a tábla felé fordult, és lábujjhegyre állva nagy, olvasható betűkkel leírta: „Comment j'ai passé(e) la guerre?“, a tisztviselő pedig a katedra mellé állt, és bejelentette, hogy mai vizsgamunkánknak ez a témája. Ezután ők ketten a sarokba vonultak, és a vizsga egész idejét állva, beszélgetéssel töltötték.

Vágyakozva, türelmetlenül megírtam a dolgozatom. Utána elolvastam, és nem találtam rossznak. A szomszédom egy cédulát csúsztatott hozzám szólistával, és én lefordítottam neki. Valahol delet ütött az óra. A tisztviselő összeszedte dolgozatainkat, és azt mondta, hogy a vizsga eredményét három napon belül közzéteszik. Szomszédom azonban ezt mormogta: — Eredmény! Mintha már jó előre nem döntöttek volna mindenről! — És rám vicsorította nagy, sárga fogait. Meg akartam kérdezni, mire alapozza gyanakvását, ő azonban már felkelt és kifelé tolakodott a padsorból, a kijáratnál valamelyik ismerősének integetve.

Kimentem én is, új kétségekkel a fejemben. Valóban „mindent előre eldöntöttek”, ahogyan a szomszédom állította? A tapasztalat azt mondta, hogy igaza van, s az a könnyedség, amellyel a minősítéssel kapcsolatos csalást elkövettem, mintha mindezt baljósan igazolná.

Természetesen nem volt türelmem visszatérni Szabadkára. Megebédelttem, aztán elindultam három napra szobát keresni, ami nem volt könnyű a túlszűfolt Belgrádban. Mégis, kaptam egy kis padlásszobát a Moszkva szállóban a központi fűtés csövei és a liftakna között — a felvonó éjszakánként szaharai szárazságú túlfűtött levegőre ébresztett. Kikiugráltam az ágyból, kinyitottam az ablakot, hűtöttem magam, meghültem, elgyötörten aludtam késő délelőttig. Aztán kimentem a fázós, szeles utcára, be-betértem a kávéházakba enni, ülni, várni. A falakról a plakátok az új szindarabok betűit ordították, az újságok a mozielőadások időrendjét közölték, de sehova se mentem. Attól féltem, hogy valaki meglát a szerkesztőségben, és kedvem se volt kimenni valahová. Belgrádot nem nagyvárosnak éreztem, hanem nagy vizsgálati fogháznak, selejtező állomásnak, amelyben szabadon bocsátásomra várok. Vajon tényleg szabadon engednek-e? Ha beesteledett, titokban, vigyázva, hogy elkerüljem a szerkesztőség tájékát, az egyetem közelébe mentem, és valamelyik mellékutcából bámultam magas ablakait. Mi történik ott? Olvassa-e valaki a dolgozatomat? Vagy csak lapozgat a kérvényekben, az iratokban, és vékony, egyenes vonalakat húzogat? Vagy nincs is ott

senki, mert „mindent előre eldöntöttek”? Nem tudtam. Visszatértem a szállodai szobámba, hogy tovább heverésszek, hogy gondolkodjam, hogy aludjak, pihenést nem találva az alvásban. Amikor harmadnap az egyetem előcsarnokába léptem és elolvastam azoknak a névsorát, akik ösztöndíjat kaptak, nem lepődtem meg, hogy a nevem nem volt a listán. Csak azt éreztem — ott az előcsarnok reggeli lámpái alatt, a kis, fehér névsor előtt —, hogy valami bonyolult anyag, valami durva szövet, amely már régóta fenyegetően hajol fölém, most lassan összeomlik, eltemet és a földbe sulykol.

Ez a bonyolult szövet, persze, az én rendes életem volt, amelybe vissza kellett térnem. Ismét Szabadkára kellett utaznom, hogy folytassam a munkát. Fájdalmas volt ez, de a fájdalom kijózanított. Miért? — kérdeztem ismét a Népfront kihalt, hideg irodájában ülve, s magam elé képzeltem, hogy ugyanebben a pillanatban talán valami expresszvonat társaim egy csoportját viszi a messzeségbe, az ismert mezőkön át, amelyek eltűnnek mögöttük. Miért? És azután önállóan, lagymatag természetembe mélyedten, felülvizsgáltam eljárásaimat, azt az ügyetlen téblábolást a szerkesztőség és az egyetem között, Belgrád és Szabadka között, és ezt válaszoltam magamnak: És miért ne? Miért várjam azt, hogy ilyen senkiházi létemre, amilyen vagyok, egyszerűen kinyújtom a kezem és rögtön elérem az élet trónját? Arra kényszerítettem elmerült tekintetemet, hogy elszakadjon a képzelet világától, és ott, azon állapodjon meg, amit valóban megtehetek, s amit meg kell tennem: a kötelességeimen, a munkámon. Ismét bejártam az irodákat, jegyezgettem, átkopogtattam az írásaimat, sőt, ebben a szürke ismétlésben még fel is fedeztem önmagam büntetésének valami sötét kielégülését. Természetesen az újságírás mint hivatás ezért nem lett kedvesebb számomra; sőt, ellenkezőleg, végleg elválasztódott bennem a reménytől, életem nagy vágyától, attól a csalóka hívástól a messzeségbe, ami felvillant előttem, aztán eltűnt.

Ilyen hangulatban elhatároztam, hogy végre ismét terepre megyek. Topolyára nem volt mehetnékem; felültem a zentai vonatra.

Már március derekán jártunk, a sárga, kerek nap sietve kapaszkodott fel a ritkuló égre, s mintegy fáklyával perzselte a földet. A szántóföldek, amelyeken át vonatom dohogott, körös-körül barnán és alakatlanul heverték, mint a rosszul dagasztott kenyér; a hó a barázdák oldalára húzódott, és ott olvadt feketén, könnyű, ritka párát lehelve a magasba. A fülkékben fojtó volt a levegő, pedig nem fűtöttek. Ha meg kinyitottam az ablakot és kihajoltam, jéghideg szél vágódott az arcomba, amitől a fogam is elvászott. Minden olyan összhangtalan volt ezen a márciusi napon, és bennem is, belül. Megkönnyebbülést éreztem, hogy otthagynom Szabadkát, az írásztalomat és az írógépet a Népfront irodájában, és hogy Zentára utazom, amihez izgalmas emlékek fűznek. Csak, kérdeztem magamban, beigazolódnak-e ezek az emlékek a valóságban: megtalálom-e ismét a barna és a szőke lányt, és ha megtalálom, lesz-e olyan szerencsés a találkozásunk, mint először volt? Most, amikor visszaemlékeztem annak a találkozásnak a részleteire, csodálkoztam, hogy minden véletlen volt benne, kezdve attól az elhatározástól, hogy Zentára me-

gyek, rábízva magam a kihalt, éjszakai országútra, a szeleburdi fölvasárlóval együtt; és mégis milyen jól végződött! Ezúttal meg ellenkezőleg, szándékos volt: nemcsak a kívánságom, hogy a lányokat ismét megláljam és valami hasonlót éljek át velük, mint akkor, hanem a reményem is, hogy egy élménnyel visszafojtsak egy kiábrándulást. Ebben a roményben, ennek kínzó hátterében valami egészségtelen feszültséget éreztem, mint a hűvös tavaszi napsütésben, amely hol arra kényszerített, hogy kinyissam az ablakot és szomjasan beigyam a szántóföldekről érkező levegőt, hol meg arra, hogy becsukjam és a fülke még ki nem hült mélyére húzódjak.

Az állomásról gyalog mentem be a városba, ugyanazon a hosszú, egyenes utcán, amelyen egyszer már a duruzsoló traktor pótkocsijában vacogva átügettünk. A nap most az alacsony, zömök házak ablakain csillogott, és a meztelen úttestet sütötte, amely a kölapok részeiben még nedves volt és rohadásra büzlött. Az emberek lomhán lépkedtek, vállukon kabáttal, és meg-megálltak a járdák szélén, hogy odakiáltsanak valamit egymásnak; a kapukból háziruhás nők léptek ki, meztelen lábra húzott papucsban, kannákkal, kosarakkal, kétértelműen a földre szegezett szemmel, izegve-mozogva, gyorsra váltó léptekkel. A nyüzsgés és zavar hangulata érződött, valami ügyetlen és tunya, de ugyanakkor forró testiség hangulata.

Alig ismertem rá a térre, közepén a parkkal: a hó eltűnt belőle, s mintha ez megritkította és kinyújtotta volna a csupasz nyárfák csúcsa felé. A városháza előtt az emberek zsebre dugott kézzel álldogáltak, tereferéltek, lábaik körül gyerekek futkároztak. Kissé távolabb a Royal épülete, megfósztva a jóindulatú hósapkától, felfedte időtől megfeketült tetőjét és lehámozott, mintegy zúzmóval borított homlokzatát. Befordultam Katya kis utcájába, és felfedeztem benne az ismert házat, de már inkább számítás, mint emlékezés alapján: a nap árulkodó szeme alatt most olyan jelentéktelen volt kis, hunyorgó ablakaival és keskeny szűrágta kapujával.

A kapu ezúttal nyitva volt: beléptem a szűk, sötét folyosóra, a végén pedig felmerültem a minden oldalról körülfalazott udvarba. Nem láttam senkit. De egy parányi verandán, szemben a kapuval, tárva-nyitva állt az ajtó, megindultam hát feléje. Amikor bekopogtattam és beléptem, megpillantottam Katyát.

A veranda közepén állt, egy szétszedett vaskályha részeivel körülvéve, könyékig kormos kézzel, arcán nevetséges koromfoltokkal. Mindjárt megismert, és összecsapta kezét. — Hisz ez te vagy! — kiáltott fel éneklő hangon. — Szeervusz! — Kék szeme ragyogott, fehér fogai szikráztak, kipirult bőre csillogott, s arcán a koromfoltok mellett a nyitott ablaküvegekről visszaverődő napfény aranytallérjai játszadoztak. Könnyedén átugrotta a közöttünk meredező ezüstszerű kályhacsövet, és a tenyere helyett két meztelen könyökét nyújtotta felém.

— Vigyázz, be ne piszkítsd magad. Pucolom a kályhát, szörnyen füstöl.

Aggódva körülnézett; könnyű kék szoknyája meglebbent a lába körül.

— Nincs is hová leülnöd. A szobában meg olyan nagy a rendetlenség! — mutatott a bejárati ajtóval szembeni üvegezett ajtó felé. —

Mégis, légy szives, menj be, és hozz ki egy széket. Én addig gyorsan megmosdom.

Keresztültörtem magam a kormos vasak között, és egy egészen kis, ablak nélküli szobába léptem, amely minden fényt a verandáról kapott. Jobbról homályosan fehérlett a vetellen ágy, balról magas faragott szekrény; a székek egy kerek kis asztal körül álltak a szoba közepén, illetve majdnem az ajtó előtt. — Ne nézd, milyen a szobám! — hallottam mögöttem Katya tréfásan fenyegető hangját. — Fél órája sincs, hogy felkeltem. — Megfogtam a legközelebbi széket, és kiléptem vele a verandára. — Ide! — hívott Katya a sarokba, ahol a fehér mosdó felett kezét szappanozta. Megnézte magát a szögre akasztott tükörben. — Brrr, hogy nézek ki! Kész csoda, hogy nem szóktél meg, amikor megláttál. — Aztán fürgén szappanozni kezdte az arcát.

A széket az ablak mellé tettem, és arccal Katjának fordulva leültem a záporozó napfény alá. Csak szoknyában volt meg rövid ujjú fehér se-lyemblúzban, és ahogyan hajladozott, vékony testének minden hajlata kirajzolódott. Szerettem volna megérinteni, de kívánságom nemcsak érzéki volt, hanem inkább valami örömteli és kíváncsi közelségből fakadt. Az első pillanattól kezdve, amióta Katyához érkeztem, könnyednek és fesztelennek éreztem magam, mintha nyomasztó csavargás után otthombomba érkeztem volna, amiről addig nem is tudtam. Az egész előbbi feszültség mintha valahová szétfoszlott volna belőlem. A napfényes veranda, háttérben a rendetlen szoba és Katya vidám alakja, amely ideoda ugrált csinosítva magát, hogy tetsszen nekem, valami festői gondtalanság benyomását keltette, valami rendkívül sajátos, érdekes és ugyanakkor kötetlen hangulatot, ami pihentetett, de a kíváncsiságomat is csiklandozta.

Amikor megmosdott és megtörölte az arcát, gyorsan lesimitotta blúzát, amely hátul kihúzódott a szoknyájából, és hátra pillantva, leült a mosdó mellé egy alacsony láda szélére. — És most mesélj — kiáltott fel. — Hol voltál ilyen sokáig? De először is, adj egy cigarettát!

Rágyújtottunk, és elmeséltem neki a belgrádi utamat. Megemlítettem neki a vizsgát, de úgy, mintha csupán egy véletlen, jelentéktelen próbálkozásról lett volna szó. És valóban, az esemény, ahogyan elmeséltem neki, jelentéktelennek tűnt, sőt egyes részleteiben nevetségesnek is, mint például a szerkesztő erősködése és az én szépen megfogalmazott, de meddő írásbeli dolgozatom.

— Mondhatom, szép alakokra találtál! — kiáltott fel Katya, miután jól kimulatatta magát ügyetlenkedéseimen. — Máskor jobban készítsd elő a terepet.

És ez volt minden: a mese tovább szemmel láthatóan nem érdekelte. Ellenben mohón faggatott Belgrádról: hogyan öltözködnek a nők és működnek-e az éjjeli mulatók? Mivel azonban erről meg én nem tudtam sokat mondani, és a cigarettákat is elszívtuk, mintha türelmét veszítette volna a további beszélgetéshez. — Ah! — pillantott rosszkedvűen a háta mögötti lánán álló kis resóra. — De jól esne még egy kávé, de nekem egy szemem itthon. Menjünk ki valamelyik vendéglőbe?

Elsodálokztam. — Most?

Kérdéssel válaszolt: — Miért, talán foglalt vagy?

Órámra pillantottam, és egy pillanatig haboztam. Valójában nem volt mehetnékem Katyától, ebből a nyugalomból, ebből a feledésből; most azonban, hogy a távozást említette, beláttam, hogy nem fecseghetem át nála az egész napot. Sóhajtva felálltam. — Valóban, legjobb lesz, ha a munkám után nézek, mert másképpen két óráig semmit sem tudok elintézni.

Megértően elmosolyodott, és szintén felállt. — De estére talán találkozunk?

Hálásan megerősítettem. — Természetesen. De hol? A Royalban?

— Hát hol? — Megrántotta a vállát. — Zentán nincs jobb választásod. Legyél ott nyolcra.

Míntha megszurtak volna. — Csak nehogy úgy legyen, mint a múltkor. Ugyanigy nyolcra beszélted meg, és aztán nem jöttél el.

Katya őszintén meglepődött. — Valóban? Ugyan mi is jöhetett közbe? — Összeráncolta a homlokát, előrecsücsöritette kis, duzzadó ajkait az erős gondolkozásban. — Fogalmam sincs róla — tárta szét végre határozatlanul a kezét. Arca ismét felderült. — De estére biztosan eljövök. Legyél te is pontos.

Akkor megkérdeztem tőle azt, amit már kezdetben akartam, de mert restelltem, egyre halogattam. — És Mária? Veled lesz Mária is?

Katya azonban ugyanolyan meglepetten ráncolta a homlokát, mint az imént.

— Mária? Melyik Mária?

— Talán csak tudod, melyik. Az a barna lány. Az, akivel a Royalban voltál, amikor megismerkedtünk.

— Ja ő?! — Katya élénken bólintott, aztán elkomolyodott. — Nem, őt már rég nem láttam. Valójában, úgy látszik, nincs is itt, Zentán. Hallottam, hogy falura utazott, valami nagynénjéhez.

— Szóval úgy. És mikor jön vissza?

— Hát ezt nem tudom. De ha akarod, érdeklődhetek.

— Tedd meg, kérlek.

— Megteszem — mondta magabiztosan. — Szóval nyolckor?

— Nyolckor. — Intettem, és kísétáltam.

Furcsának tűnt most, hogy a városháza olyan közel van Katya lakásához: valójában mihelyt az utcára léptem, alig ötven méterre voltam a tornyos, kupolás ormótlan épülettől. Megálltam, hogy összeszedjem magam, annyira különbözőnek látszott ez a két világ: az, amelyből kiléptem, és az, amelybe belépni készülök. Intim gondtalanság és hivatali nyüzsgés; fecsegés az éjszakai életről és adatok a nemzet sorsáról. Amott, a bejárati lépcsők előtt éppen egy vörös dzsip állt meg; három tiszt ugrott ki belőle, és felsietett a lépcsőkön, amelyeken a ráérős sokaság éppen hogy szétvált. Katyára gondoltam, hogyan lépkedne át kicsinosítva és befűzve ezen a szintéren, karomba öltve a karját, és kissé bűnbánóan megállapítottam: jól tettem, hogy nem fogadtam el meghívását a kávéra. Lehajtottam a fejem, és megindultam a dolgom után.

De a munka valahogy nem állt a kezemhez. Túlságosan is éreztem, hogy a meghajlásom, a bemutatkozás, a kérdéseim — feszélyezettek, erő-

feszítést árulnak el, nem pedig azt a meggyőződést, hogy hasznos, amit teszek. És úgy éreztem, ezt mások is látják rajtam. Zavarba jöttem, és ahelyett, hogy a tényeket hallgattam volna, az arcokat figyeltem, kifejezésüket vizsgáltam, hogy igazoljam vagy eloszlassam gyanakvásomat. Nem színlelnék-e — kérdeztem magamban, miközben adatokat préseltem ki az adóbehajtásról egy görnyedt, földfekete öreg hivatalnokból. Úgy tűnt, hogy az öreg hízelgő, megértő mosolyával szépíti a statisztikát és ezáltal munkáját is, de nem volt erőm, mert nem éreztem igazságosnak, hogy keresztkérdésekkel vegyem célba, vagy feletteseinél ellenőrizzem állításait. Amikor kiléptem a poros adóhivatalból, hogy átmenjek a szomszédos irodába, az volt a benyomásom, hogy jegyzetfüzetemben csupa hazugságot viszek magammal, és zavartan félrekaptam a tekintetem az emberek sora előtt, akik türelmesen várakoztak a folyosón, hogy állítólagosan fontos hivatali megbeszélésünk véget érjen.

Este elmentem a Royalba, méghozzá már fél nyolckor, de egyáltalán nem véletlenül. Újra eszembe jutott a barna lány: mi lesz, ha időközben mégis visszatért Zentára? Vagy ha valójában nem is utazott el a városból? Nem akartam a szöke bizonytalan ígéretei miatt még egyszer elveszíteni a barna lányt. Valójában a szöke iránt sem voltak egészen biztosak az érzelmeim: a kíváncsiság és valami mosolygós baráti rokonszenv között tétováztak.

De a barna lányt nem találtam. A Royal összes lámpáinak fényében ragyogott, asztalterítőitől fehérlett; most mindenütt ültek a teremben, és valami új, fiatalabb pincérek futkároztak az asztalok között, jóval kevesebb ünnepélyességgel, mint a télen azok a régiek. Elsétáltam a vendégek között, nézegettem az arcukat, és egyszerre megpillantottam egy ismerősömet: a szabadkai kerületi lap zentai tudósítóját.

Ő is meglátott engem. Üdvözölt, és mivel váratlanul megálltam, felemelkedett, és habár társaságban volt, hellyel kínált az asztalánál. Egy pillanatig tétováztam, aztán győzött bennem a számítás: jobb eltitkolnom a találkát, mint hogy a kollégám előtt eljátsszam, mint valami színész, minden részletével együtt, a félórás várakozástól kezdve. Bemutakoztam a két lánynak és egy csupasz állú fiatalembernek, majd leültem.

Kollégám azok közé az emberek közé tartozott, akiket hivatásuk, még ha véletlenül is választották, vagy véletlenül őt választották rá, könnyörtelenül uralja; az ilyen emberek másokról sem tudják elképzelni, hogy másként viszonyul a hivatásához. Lacković — így hívták — nyomban elárasztott szolgálati szenzációkkal; megértettem, hogy számára Zenta azt jelenti, amit a hadvezér számára a harctér, amelyen a legkisebb csapatmozdulat is sorsdöntő lehet. Szavaiban az adatok fontossá váltak, nem volt mindegy, hogy a gimnázium az erdősítési akcióra nyolcvan tanulót mozgósított-e a százharminc helyett, mint ősszel, mert a mocsártól egy tizhektáros övezetet kellett elragadni, ami a malária góca volt, a külvárosi szegénynegyedet fertőzte. Csodálkozva hallgattam, de elkerülhetetlen lelkiismeret-furdalással is, mert nekem, aki fontosabb laphoz tartoztam, és talán cikornyásabban tudtam írni, mint ő, ilyen és ehhez hasonló összefüggések nem jutottak az eszembe. Kevés hiányzott, hogy kitarjam előtte a szívem és bizalmasan megmondjam, hogy kétel-

kedem azokban az adatokban, amelyeket délelőtt olyan felületesen összegyűjtöttem; ebben a pillanatban azonban Katya lépett a terembe.

Egyedül jött be, de mintha színes fényszórók követték volna: testhez lapadó fekete kosztümben, amely kiemelte arcának rózsaszínű bőrét és hosszú csillogó lábát, valami lila fátyollal a haján, magabiztos mozdulatokkal, kíváncsi szemekkel. Láttam, hogy keres engem, de nem tudtam mindjárt bátorságot gyűjteni, hogy a Lackovičíyal folytatott sóvány beszélgetés közben intsek neki, hisz olyan kihívó volt. De nyomban utána már késő is volt: az asztalok mellől, amelyek között elhaladt, sokan odaszóltak hozzá, a férfiak felálltak, kezet nyújtottak neki, és magukhoz húzták; ő meg nem ellenkezett, csak — engem még nem vett észre — kutató pillantásokat vetett körül a teremben. Végre mellette termett egy magas, őszes hajú, sötét ruhájú ember; félrehúzta, valamit halkán beszélt hozzá, aztán lassan elvezette a terem mélyén álló asztalához. Ott a lány kezet fogott valami férfival, ledobta fátylát, és kivett egy cigarettát, amit az őszes hajú cigarettatárcából kínált neki. Ránevetett valakire, hátradőlt a széken, és a füst beburkolta.

Most már sajnáltam, hogy tartózkodó voltam, s hogy ne magam hibáztassam, gyűlölködve pillantottam Lackoviára. Nagy darab, petyhüdt ember volt, vastag fekete keretes szemüveget viselt, és beszéd közben a szemüveget folyton vissza-visszatolta húsos, lapos orrára. Élesen rászóltam:

— És maga nem tud semmi másról beszélni, csak a lapról? Még a kávéházban sem?

Megdöbönt, leesett az álla, a lányok meg felnevettek: — Bravó! Bravó! Látod, hogy másokat is untatsz!

Megpróbáltam enyhíteni a megállapítást, de a velem szemben ülő zömök, rosszindulatú, olajos szemű lány rövid karját a kezemre tette: — Ne magyarázkodjon, valóban szörnyű alak! Látja, két órával ezelőtt érkeztem, és még nem kérdezte meg, hogy éhes vagyok-e.

Valóban, az asztal üres volt előttünk, így hát gyorsan megállítottam a pincért, és kértem az étlapot. Miközben olvastuk, a zömök lány ismét Lackoviához hajolt, egészen közel az arcához, és mohón kérdezte: — Ezt? Ezt? — Kiderült, hogy a menyasszonya volt, egy tanítónő a közeli Adárról, míg a másik nagyon sápadt és szűkszavú lány az egykori iskolatársnője, a csupasz állú fiatalember, aki gondterhelten, mélézva ült mellettem, ennek a barátnőnek a fivére.

Akaratlanul is az új társaság központja lettem. Lacković szomorúan elhallgatott, a menyasszonya meg tovább ócsárolta: hogy sohasem ír neki, a falura azért nem megy ki, mert állítólag foglalt, ha meg meglátogatja, csak a munkájáról beszél. Sóvárogva helyeseltam: hisz Zenta tele van más érdekességekkel is! Lám én, pedig csak másodszor vagyok itt, egyet-mást már átéltem. Megmutattam neki Katyát, és a lányok bizalmasan összehajoltak: az a hallgatag, aki Zentán élt, azt mondta, hogy látásból ismeri, és hogy Katya állítólag az ismert orvosnak, annak a sötét ruhájú, őszes hajú embernek a szeretője. — Az övé is — javítottam ki, mert nem tudtam többé magamban féken tartani valami szeszélyes játékoságot, a büszkeség és a harag keverékét, hogy Katyát

ismerem és nem vagyok mellette, hogy a barátság valami láthatatlan fonalán tartom, más férfiak társaságában, akik mégis tiszteletet kell hogy ébresszenek bennem, de akiktől elragadom, ha kedvem tartja.

Meghozták a vacsorát, és ugyancbben a pillanatban — csodák csodájára! — a bejárati ajtó és toalett között felállított emelvényről, onnan, ahol már a télen is egy magányos zongora feketéllett, megszólalt a zene. Most azonban három zenész volt az emelvényen — valószínűleg akkor érkeztek, amikor Katya asztala felé tekingettem: az egyiket félig eltakarta fényes hangszere, a másik kettő pedig egyenesen állt, hegedűn és szaxofonon játszva.

— Ahá! — kiáltottam. — Újdonság Zentán!

— Igen — szólalt meg először élénken helyeselve a hallgatag lány. — A Bas-trió, Újvidékről. Nincs tíz napja, hogy megérkeztek.

Az első táncospárok felálltak, és előttünk a tér megtelt ringással. Láttam Katyát is, ahogyan egy fekete alacsony férfi társaságában feláll és az emelvény elé megy. Éppen ettem, de minden pillanatban ránéztem, hogyan ring könnyedén és boldogan, hogyan veti hátra fejét hosszú szőke hajával, csengő nevetését a mennyezet felé küldve. Végre észrevettem. A szeme kitágult, ajkai mosolygó fintorra csücsörödtek. Valamit mondott partnerének, ez körülnézett, aztán a maga és Katya lépteit asztalunk felé irányította. Katya áthajolt a karján, mint valami erkély párkányán.

— Mikor érkeztl?

— Még előtled. De gyorsan társaságot szereztél.

Tekintete egy pillanat alatt bepásztázta az asztalt. — Látom, hogy te is feltaláltd magad.

Elmosolyodtam. — Valóban, nem is érzem rosszul magam.

— Maradsz, ugye?

— Természetesen.

— Akkor még találkozunk.

Partnere tovább vitte, és meg a körülöttem ülők arcára emeltem a tekintetem. Lacković arca tompa csodálkozásról árulkodott, menyasszonya mesterkéltén és rosszindulatúan mosolygott, barátnője kissé lehajtott fejjel áthatóan bámult engem. A rosszkedvű fivér, aki nem akart velünk vacsorázni, időközben eltűnt valahová.

Vacsora után a hallgatag lánnyal táncoltam. Ivankának hívták, és szintén tanítónő volt, de Zentán. Hihetetlenül karcsú volt: kezem alatt — az egész derekát körül kellett ölelnem, hogy közel tartsam magamhoz — éreztem a csipőcsontját, mintha meztelen lenne. De rendkívül jól táncolt, minden mozdulatában természetes, alkalmazkodó hajlékonysággal, úgyhogy egyre érzékenyebbé váló tenyerem alatt vékonysága még valami különös rabszolgánői bájt is kapott. Egyébként kivel is táncolhattam volna mással? Menjek el Katyáért a férfiakkal körülvezt asztalához; ez kihívásnak is tűnhetett volna, meg sértésnek is az asztalomnál ülő lányokra nézve. Jólesett, hogy Katyát nézem most, minden tánc alkalmával magam mellett, hogy cinkos jeleket váltok vele, meg egy-két tréfás szót. A szünetekben ittunk, és egyre inkább hatalmába kerített az ünnepélyesség érzésc, amelyben Katya egy kimagasló dísz

volt, virág a hajladozó ágon, miközben izzó tenyeremen át érzéseim öntudatlanul is utat törtek maguknak lejjebb, partnernöm keskeny csípői köré. Lehet, hogy közben önkéntelenül is a barna lánnyal szerzett tapasztalatot követtem, azt a választást, amely egyszer a szőke helyett véltlenül ráesett és helyesnek bizonyult: egyre mélyebbre és mélyebbre süllyedtem a tánc kódébe.

Lacković és menyasszonya nem táncoltak. Miközben Ivanka meg én az asztalnál időztünk, ők ketten egyhangúan beszélgettek, aztán, mihelyt eltávolodtunk, láttam, hogy a lány rövid testével az asztal fölé hajolva és vakondokszerű kezeivel hadonászva valamit a férfi elképcdt arcába sziszeg. Egy szünet alatt a menyasszony suttozva Ivankához fordult; észrevettem, hogy a lány ijedt pillantása rám rebben. Aztán tovább sugdolóztak, majd Ivanka felénken felém fordult: — Magával maradhatok, míg Vida és Lacković vissza nem jönnek? Azt mondtam, hogy igen, természetesen; erre fövette táskáját, kivette belőle a kulcsot, és az asztal alatt átnyújtotta a barátnőjének. Ez Lackovićra kacsintott, és ők ketten felálltak, majd búcsúfélélet mormogva kimentek.

— Hová mennek? — kérdeztem.

— Hozzám — felelte Ivanka, és lesütötte a szemét.

Ekkor valami új, pártfogói gyengédséget éreztem iránta. Megindított, hogy segít barátnőjének abban, amit szemmel láthatóan illeltenek tart, meghatott, hogy enged valaminek, ami erősebb a meggyőződésénél, hogy olyan alázatosan részt vesz egy általános törvény végrehajtásában, amely valamennyiünkön uralkodik ezen az estén a Royal éttermében. Egy pillanatra megéreztem ennek a törvénynek a süvöltését, mint valami forró szelet az arcomon és a kezeimen. A zene ismét megszólalt, és az egész terem talpra ugrott, hívására rohanva. Én is táncolni vittem Ivanlát. Szorosan átöleltem, szorításommal világosan tudattam vele érzelmemet. Még mindig láttam sápadt kezét, ahogyan titokban átadja a kulcsot barátnőjének, aki mohón megragadja. Arra gondoltam, hogy most magára maradt, a lakásából kizárva, és milyen bizalommal kérte, hogy velem maradhasson. Éreztem, beleegyezne abba is, hogy velem jöjjön a szobámba, hogy végig és hűségesen végrehajtsa ennek az estének a parancsát, mint ahogyan nemrégén ugyanitt végrehajtotta a barna lány. A szoba azonban, amit ezen a délutánon a Royalban kivettem, háromágyas volt, és sarkában már akkor egy csomó poggyász állt: fogalmam sem volt róla, kire bukkanok. Jóval ügyetlenebb és jóval szerencsétlenebb voltam, mint télen a felvásárló.

Elhatároztam, hogy Katyától kérek segítséget. Még tánc közben, komoran jelt adtam neki, hogy beszélni szeretnék vele, és miután Ivanlát az asztalhoz kísértem, elnézést kértem, és megindultam a terem mélyére. Katya éppen leült, de amikor meglátott, felugrott és elébem jött.

— Valami nincs rendben? — vágódott egy gondterhelt ránc a szemöldökei közé.

Kis híján lemondtam tervemről, olyan szép volt ebben a pillanatban: összehasonlíthatatlanul szebb és lendületesebb Ivankánál. De Ivanka biztos volt, meleg tenyeremen még most is éreztem alázatosságát, Katya viszont még emlékezetemben is bizonytalan volt és nyugtalan. Észrevet-

tem, hogy az asztal mögött ülő férfiak gyanakvó tekintettel méregetnek bennünket.

— Minden rendben van — mondtam. — Csak valami helyre volna szükségem, hogy elvigyem azt a lányt, és úgy gondoltam, hogy megkérdezlek: tudsz-e ilyen helyet...

Figyelmesen, komolyan nézett, aztán összeresztette.

— A szállodába nem viheted?

Nemet intettem.

— Várj.

Megfordult, anélkül, hogy bármit is mondott volna: két lépéssel az asztalnál termett, levette a széktámláról kis lakktáskáját, és magával hozta a kezében. Kinyitotta a táskát, és két kulcsot nyújtott felém egy acélkarikán.

— A lakásomra mész, érted? — magyarázta parancsolóan.

Meglepődtem, társaságára néztem, amely feszülten figyelt bennünket.

— Nem lesz kellemetlen?

Katya türelmetlenül megrázta a fejét, és a markomba nyomta a kulcsokat.

— Hallgass, és vedd el. A nagyobbik a kapukulcs. Csak vigyázz, ne csinálj zajt. És ha kijössz, mindent jól zárj be.

— Köszönöm. Igazi jó barát vagy.

Ő azonban szórakozottan bólintott, mintha már nem is hallgatna; a gondolkodás vékony ránca ismét a homlokába vésődött, ajkai összeszorultak.

— Tudod mit... Én talán már nem leszek itt, amikor visszajössz. A lakáskulcsot azért tedd a lábtörlő alá, érted? Csak a kapukulcsot vidd magaddal.

Bólintottam, de habozása nyugtalanított.

— Ha nem leszél itt többé, hogyan adjam át a kapukulcsot? Hogyan fogsz akkor bemenni?

Megnyugtatóan kacsintott; arcán kesernyés, ahogyan én láttam: korholó mosoly suhant át.

— Ne aggódj. Ha nem leszek itt, ez azt jelenti, hogy reggelig nem is megyek haza. Reggel meg a kapu már nyitva van.

Megértettem.

— Szóval akkor a kulcsot hozzam el holnap?

— Igen, holnap, hozzám.

— Mikor?

— Amikor akarod. Úgy, mint ma. — A mosolya huncuttá fitorult. — Vettem kávét.

Intett és megfordult. Bizonytalanul meghajoltam a társasága felé, és visszamentem Ivankához.

Azt mondtam, hogy mennünk kell, és habár megleptem ezzel, szó nélkül felkelt, és megengedte, hogy rásegítsem a kabátot. Kiléptünk az enyhe éjszakába. Az utolsó mozielőadás biztosan éppen akkor ért véget, mert a téren még emberek létferegtek csoportokban, azután feloszlottak, hangosan búcsúzva egymástól. A lányt Katya háza felé vezettem, és ismét meglepődtem, mennyire közel van. Eszembe villant, hogy ezen a napon

ugyanez a gondolat már kellemetlenül érintett, de nem jutott eszembe, miért. És mégis, az azonosság sötét gyanakvással, majdnem büntudattal töltött el: mintha Ivankát becsstelenül rosszra csábítanám, éppen azzal, hogy ilyen közelre vezetem, mint valami előkészített csapdába. Egy pillanatra még szinte azt reméltem, hogy vissza fog utasítani. De nem tett semmit.

Óvatosan kizártam a kaput, aztán a falakat tapogatva a lánnyal együtt a szűk folyosón át az udvarra értünk. Mindegyik lakás nyugodtan pihent a sötétben, de az ég elég fényt sugárzott ahhoz, hogy felismerjük az épület körvonalait. Megindultunk Katya ajtaja felé, kizártam, magam után húztam a lányt, aztán belülről a zárba tettem a kulcsot, és megfordítottam. A veranda kőpadlója megkoppant. Nem tudtam, hol kell villanyt gyújtani, meg hát a szomszédok miatt féltem is felkattintani. Kitapogattam és kinyitottam a szoba ajtaját, átöleltem a lány sovány derekát, és bevezettem. Úgy döntöttem, hogy itt sem gyújtok villanyt. Azt mondtam a lánynak, hogy vegye le a kabátját, átvetem tőle, és a székre tettem, én is levettem a köpenyem, és feléje nyújtottam a kezem. Megtaláltam a lányt, és magamhoz vontam. Teljesen merev volt, a tenyere és az ajka jéghideg. De nem ellenkezett, s én lassan levetkőztettem, magamról is levettem a ruhát, majd dideregve az ágyba feküdtünk. Kellemes illata volt, tiszta és ugyanakkor használt, mint az otthoni tárgyaké, amikor hosszú távollét után hozzájuk közelünk.

Szerelmi érintkezésünk azonban felületesnek és hidegnek tűnt, és utána az volt a benyomásom, hogy Ivanka, éppúgy, mint én sem, nem kívánja megismételni. Találkozásunk mintha inkább egy általános állapotnak, egy vacsora légkörének, egy olyan jellegzetes dolognak, mint a kávéházi tánc hangulatának a végkifejlése lett volna, s nem valami kölcsönös egyéni törekvésnek; és ezt most, úgy látszik, mindketten éreztük. Igaz, ugyan, hogy nemrégii találkozásom a barna lánnyal ugyanabban a légkörben kezdődött, hasonló indítékokból; de váratlanul fellobbant benne az a csodálatos összhang, amely itt elmaradt. Felkeltem az ágyból, hogy cigarettára gyújtsak, a lány meg, mielőtt még meggyőződhetett volna róla, vissza akarok-e menni, szintén felkelt. Erre hozzá láttam az öltözködéshez, és hallottam, hogy ő is sietség, de ugyanúgy megállás nélkül suhogtatja a ruháját. Ahogyan a sötétben tapogatózva tudtam, rendbe tettem az ágyat; ez idő alatt ő már a verandán várakozott. Kinyitottam, majd kiengedve őt, bezártam az ajtót, lehúztam a kisebb kulcsot a karikáról, és a küszöbön levő lábtörlő alá tettem, körülnéztem, hogy lássam, nem vett-e észre bennünket valaki, majd a lánnyal együtt lábujjhegyen kimentem az udvarról. A kapu nyitva volt, ahogyan hagytam, s így egyszerűen átléptünk a küszöbén. Az utcán senki sem járt. Lassan, mint két kései sétáló, megindultunk a Royal felé.

Amikor beléptünk, először körüljártattam a tekintetem a terem mélyén. Meggyőződtem róla, hogy Katya nincs itt, az asztal, amely mellett ült, elhagyatottan állt, noha még üres üvegek és poharak meredeztek rajta annak jeléül, hogy a vendégek nemrégien távoztak. Lackovičot és menyasszonyát azonban régi asztalunk mellett találtuk! Hallgattak,

ingerülteknek látszottak, sőt a nő kabátban és kendőben ült, mintha csak azt várta volna, hogy megérkezzünk és felugorjon. Ezt meg is tette, mihelyt megpillantott bennünket: — Szép dolog, mondhatom! — vetette oda, és a kezében előkészített kulcsot az üres asztalra dobta. Lacković szintén felállt, füle fölött összeragadt hosszú, göndör hajával, orrára csúszott szemüvegével, zsirosan verejtékező arcával, ijedt tekintetével olyan volt, mint egy fuldokló, akit éppen most húztak partra.

— Megyünk? — dűnnyögte meggyőződéstelen hangon.

Ott, az asztal mellett váltunk el, nem nézve egymás szemébe, mintha mindnyájan valami szégyenletes dolgot követtünk volna el. A lánynak kézfogás közben azt mondtam: — Majd írok —, de éreztem, hogy ő, akár én, nem hisz ebben. Amikor azonban Lackovićekkel együtt kiment és egyedül az asztalhoz ültem, a kietlenség, a hiábavalóság érzése fogott el, és szinte megbántam, hogy elengedtem. Szükségem volt arra, hogy tegyek még valamit, feszített az elhasználatlan erő vagy a vágy: körülnéztem a teremben. Majdnem üres volt, s mintha felforgatták volna: a megmaradt vendégek távoli asztaloknál ültek, és túl hangosan beszéltek, nem törődve a zenészekkel, akik maguk is abbahagyták az élénk táncdarabokat, és híg szalonzenére tértek át. Az ünnepségnek vége volt, anélkül, hogy kihasználtam volna, mint valamikor, amikor a barna lány ült mellettem. Nem rendeltem semmit, felálltam az asztaltól; felmentem a szobámba, és lefeküdtem aludni.

Másnap reggeli után elindultam Katyához, hogy átadjam a kulcsot. Sokáig kellett zörögnöm a veranda ajtaján, míg nem jelentkezett, s amikor kinyitotta az ajtót, egy fázósan összegörnyedt Katyát pillantottam meg, összegyűrt rózsaszínű hálóingban, zilált hajjal, dagadt szemhéjakkal. Könnyes szemével mogorván hunyorgott a napfénybe, amely már elárasztotta az udvart; alig ismert meg.

— Á, te vagy.

— Bocsáss meg, nem tudtam, hogy alszol.

— Semmi, semmi, gyere be.

Az ajtót nyitva hagyva visszahúzódott, és én beléptem, pillantásommal megragadva a könnyű selyem hálóing villanását és Katya bokáig meztelen lábát, ahogyan eltűnik a szobaajtóban. Lassan utána indultam. A szobában sötét volt, a füledt levegőben savanykás szag terjengett.

— Oohh...

Sóhaja, szinte nyögése az ágy felől érkezett, megindultam hát a hang irányában.

— Rosszul vagy?

— Túl sokat ittam.

A félhomályban kivettem, hogy nincs betakarva, s összekuporodva fekszik a fal mellett, fejét a párnába fúrva, szétbomlott hajjal a karjain.

— Hogyhogy? Hisz a Royalból gyorsan elmentetek.

— Folytattuk. Lakáson.

Odahúztam a legközelebbi széket, és leültem. Cigaretára gyújtottam.

— Adj nekem is egyet.

Csendesen nyögdecselve, egyik oldaláról a másikra fordult, és haját hátravetve felkönyökölt. Odanyújtottam neki a cigarettát, és meggyűj-

tottam a gyufát. Miközben a láng égett, önkéntelenül is a hálóing kivágására pillantottam, és mély, rózsaszínű vájatot pillantottam meg kis mellei között, amelyek remegve duzzasztották a vékony anyagot.

— Óóóh, ha most egy kávét ihatnék . . .

— Hát azt mondtad, hogy szereztél.

— Igen, de a resó kint van. Nincs erőm felkelni.

— Majd főzök neked, jó?

— Komolyan? Aranyos vagy!

Felálltam, és kimentem a verandára. A mosdó mellett a ládán megtaláltam a resót, mellette a kávéskannát, egy korsó vizet, a kanalat és henger alakú bádogdobozokban a kávét meg a cukrot. Bekapcsoltam a resót, rátettem a vizet, majd az ablak felé fordultam, és vártam.

Az udvar kivilágított színpadként ragyogott a napfényben. Velem szemben az utcai szárny lakásának ajtaján csipőre tett kézzel egy testes, zilált hajú asszony állt sötét ruhában — ugyanaz, akit a télen az ablakhoz hívtam —, és egyenesen maga elé bámult. Közelebb léptem az ablakhoz, hogy lássam, mit néz, és egy négy év körüli szőke kislányt vettem észre, ahogyan az udvaron guggol és apró ujjával kis homokhalomban turkál, amit biztosan egy gondos kéz vitt oda ki a napfényre. A kislány előretolt meztelen térdei közé hajtott fejjel, felfoghatatlan munkájába mélyedve, mozdulatlanul guggolt, és az asszony is ugyanolyan mozdulatlanul állt és nézett, mintha a figyelme már elszunnyadt volna. Elnéztem őket, várva, hogy a kannában a víz felforrjon, és aggódtam az idő miatt, amely így múlik, egyre kevesebb teret hagyva a munkának. Türelmetlenül gondoltam a városházára, a hátsó szobában levő Katyára, és furcsának tűnt, hogy az emberek olyan különböző módon hagyják múlni az időt. Az idő pedig feltartóztathatatlanul múlt minden másodpercben, pedig fel lehetett volna használni így vagy úgy: a közügyekről vitázva a poros irodában, vagy ivászat után ágyban heverészve, vagy álmatagon figyelve gyermekeid, unokád játékát és növekedését. És én? Hogyan múlt el eközben az én időm? Valahol mindannyiuk között a közepén álltam, sem ott, sem itt, egyikükhöz sem tartozva egészen, de ugyanakkor úgy is, hogy nem tudtam teljesen lemondani egyikük elfoglaltságának a bájáról vagy előnyéről sem: nem tudtam dönteni. Miért? A távozás, a menekülés szép terve miatt, ami a választást elévültté teszi? Ez a terv azonban megvalósíthatatlannak bizonyult, legalábbis számomra, és most itt álltam vereségembe süllyedve, talajhoz préselve, amelyről fel akartam repülni, néhány rövid pályájára szorítva, ide vagy oda. Merre kell hát indulni?

A kannában a víz felsustorgott, és gyorsan befőztem a kávét. A föle felemelkedett, kikapcsoltam a resót, és a kannával megindultam a szoba felé.

Először láttam megvilágítva: az ágy feje fölött kis falilámpa égett. Az ágy be volt vetve, a paplan elsimítva, s Katya a hálóingjére felvett kék háziruhában ült rajta, lábain papucs volt. A haját kefélte.

— A csészéket elkészítettem — mutatott a rózsaszínű hajkefével az ágy mellé húzott székemre. — Vegyél egy másikat.

Megfogtam egy másik széket.

— Azt mondtad, hogy nem tudsz felkelni.

— Most már jól érzem magam. — Söhajtva letette a kefét.

Valóban ismét úgy nézett ki, mint amelyennek megismertem: kék szemének tekintete világos volt, határozott, bőre feszült, a haja közepén választékkal két egyenlő részre osztva, befelé kunkorodó fényes tincsekkel.

Hörpintett a kávéból. — Mmmm. Kitünő. Adj, kérlek, még egy cigarettát.

Cigarettáztunk és kávéztunk, ő az ágyon, én meg vele szemben a széken ülve. Néztem. Szinte elviselhetetlenül szép volt, teljesen rózsaszínűen, karcsún, de keményen, mozgékonyan is, a lámpától, mint egy kis meleg naptól, a vállán fölül megvilágítva. Arra gondoltam, milyen ostoba vagyok, hogy jelentéktelen, hideg lányok miatt holmi vén kéjenceknek engedem át, ahelyett, hogy én ölelkeznék vele ezen a keskeny ágyon, amelynek szelíd illatát már ismerem és szeretem. Talán most kellene ezt megmondani neki: megmondok mindent. Fel kellene kelni a székről, mellé ülni az ágyra, átölelni törekeny vállait, magamhoz vonni és csókolni, csókolni... Vagy pedig ezt korábban kellett volna megtenni, amíg még az ágyon feküdt, mámorosan, alig ismerve rám, talán még összetévesztve valakinek az idegen alakjával az emlékezés vagy az álom visszamaradt foszlányában. Most már túlságosan higgadt volt, szemei kutatva és kíváncsian fürkésztek, minden váratlan szavam csodálkozást keltett volna benne. Most sok szóba, sok időbe, talán egész órákba tellett volna, amíg megmagyaráztam volna neki a tévedésem, illetve míg ezt vele együtt tisztáztam volna, mert még nem is voltam biztos benne, tévedés-e ez, mert a Katya iránti érzelmem mindig olyan ingatag, bizonytalan volt.

— Sietsz valahová? — Nyugtalanságom nem került el a figyelmét.

— Hát, attól függ... — Szorongó szívvel szerencsét próbáltam. — Ha most melléd fekehetnék, sehova se kellene sietnem.

De ő elmosolyodott. — Sok lenne neked a tegnap esti után.

Nemet intettem. — Nem lenne sok.

— Jó neked. De neked úgy fáj a fejem... Mondd, itt maradsz estére?

— Nem tudom. Miért kérdezed?

— Csak. Úgy gondoltam, ha megint szükséged lesz a kulcsra, mondd meg előre. Kellemetlen az emberek előtt.

— A barátod mérges volt?

Katya meglepődött. — Ó? Ó, dehogy. A legkevésbé sem. Igazi barát.

— Mint én?

Most ismét elmosolyodott. — Ő valami más. El akar venni.

— Ohó! És azért vagy hozzá hű?

— Mikor hogy! — Ravaszul rám nézett, aztán elkomolyodott. — De rád valóban nem féltékeny, ezt tudnod kell, mert látott azon az első éjszakán, amikor hazakisértetek. — Visszafojtotta a nevetését. — Az utca túloldaláról egy kapuból lesett, egész éjjel abban a hidegben.

— És miért kellett utánad leskelődni?

— Akkor még nő volt. Nincs tiz napja, hogy elvált.

— Szóval úgy. — A fejemben azonban már egy másik gondolat motozott. — Máriáról még mindig nem hallottál semmit?

— Nem. Az éjjel érdeklődtem utána. Úgy látszik, hogy még mindig valahol falun van.

Szó nélkül felálltam.

— Már mész? — szomorodott el, és szintén felállt. — De estére eljössz a Royalba?

— Nem tudom — feleltem kedvetlenül. — Azt hiszem, nem bírok. Azt hiszem, visszamegyek Szabadkára. Sok a dolgom.

Katya felsóhajtott. — Igen, nektek, férfiaknak, mindig dolgotok van. — Félrehúzta a száját. — Csak még nekem nincs semmi munkám.

Önkéntelenül is elmosolyodtam. — Hát neked nehéz is lenne igazi munkát találni.

— Ez igaz. — Együtt nevetett velem.

Kikisért az ajtóig; elégedetten kinyújtózkodott. -- Teljesen felébredtem. Kitűnő kávét főztél. Hát akkor gyere, ha megint teheted.

— Jó.

Szinte futva elmentem. Megörültem a napsütésnek, az utcai forgalomnak. Az a fülledt levegő Katya szobájában, az a meddő, bizonytalan időpocsékolás elhomályosította az agyamat, megmérgezett. Bölcs emberi viszonyok után vágytam, valamit tenni akartam, valamit el akartam érní. Sietve kiértem a térre, és fölkapaszkodtam a városháza lépcsőin. Átmentem három vagy négy irodán, de mindegyik osztályvezető távol volt. Akkor eszembe jutott Lacković meséje az erdősitésről, és adatokat kértem. A község titkárához küldtek.

Izmos, szőke fiatalember volt, kopottas fekete, mintegy papi ruhában és fehér leningben, amelyet két gomb tartott össze a toroka alatt. Nyilván szeretett beszélni, és első emeleti nagy szobájában félig az ablakpárkányra ülve széles taglejtésekkel vázolta a város egészségügyi tervét, amit a mocsaras területek kiszáritásával, a vízvezeték és villanyhálózat valamint a zöld övezet bővítésével akarnak végrehajtani. Miután mindent a noteszomba jegyeztem, megkérdeztem, láthatok-e valamit a leírtakból, s ő látható meglepéssel azt felelte, hogy éppen most akart kimenni a terepre. Negyed óra múlva a községi dzsip egy nád-kunyhó-csoport előtt tett ki bennünket, a városi szeméttelp peremén, amely mögött a téglagyár vörös kéménye emelkedett az égnek. A letaposott földön gyerekek kergetőztek, a kunyhók előtt öregasszonyok ültek a napon. — Nappal az emberek mind dolgoznak odaát — mutatott a titkár a téglagyár felé. Aztán megfenyegette öklével a gyerekeket, akik az autó köré csődültek. — Legutóbb leszédtek mind a két lámpánkat — magyarázta fanyar mosollyal. Elindult velem a legközelebbi kunyhók felé, és beszédbe elegyedett az asszonyokkal. Az asszonyok örömmel, de kissé köntörfalazva beszéltek távollevő családtagjaikról; nem volt kifogásuk az áram és az artézi csorgókutak hiányára, noha a titkár éppen arra s erre terelte a beszélgetést; arra viszont panaszkodtak, hogy nincs a közelben egy üzlet sem, s minden bevásárlásért a városba kell küldeniük a gyerekeket. — No látja — súgta a titkár,

amikor ott hagytuk őket. — Elmaradott népség, még azt sem tudja, mire van joga új társadalmunkban.

Amikor visszatértem a városba, átmentem ebédelni a Royalba, de már az asztalnál vázolni kezdtem jelentésemet. Aztán felkapaszzkodtam a szobámba, és miután üresen találtam, folytattam a munkát. Az esti szürkület a vendégek uzsonnáitól zsíros, lötyögő szállodai asztal mellett talált. Meggyújtottam a lámpát, és elolvastam, amit írtam. Észrevettem, hogy gyakran emlegetem a titkárt, és arra gondoltam, hogy a szerkesztőség talán a képét is közölné. Átszaladtam a városházára, megkerestem az ügyeletes tisztviselőt, és megígértettem vele, hogy a titkár fényképét holnapra megszerzi és a szabadkai címemre utánam küldi.

Kimerülten, de felajzott idegekkel és érdeklődéssel léptem ki a városházából. Az volt az érzésem, hogy zsebemben igazi, érdekes újságírói anyagot viszek, és hogy emelt fővel térhetek vele vissza Szabadkára. Egyszerre azonban nem volt mehetnék Szabadkára. Alkonyodott; magasan fenn, a hajlított vaspóznákon meggyulladtak a lámpák, lent pedig, az üzletek kirakatában a különböző színű papírba burkolt égők. Minden környező utcából, mint patakokból, a térre özönlött a ráérő sokaság: iskolából kiengedett gyerekek, hónuk alatt táskával, egyenruhába szorított katonák, lányok, csapatostul, kettesével karonfogva és vihogva, mintha csiklandoznák őket valaki. Egy addig ismeretlen, szinte gyámkodó közelséget éreztem a népség iránt, amely, akárcsak én is, elvégezte a napi munkáját, és most átadta magát az est pihenésének, és arra gondoltam, milyen jó lenne, ha mindig így történne: hogy nappal mindenáron valami hasznosat végezzek, és utána, akár a többiek, élvezem a szabadságom. Akkor talán kevesebbet gondolnék arra, amit elmulasztok; talán megnyugvást találnék a munka és az élvezet váltakozásában.

Sokáig sötáltam Zenta utcáin, lassan lépegetve, homlokom az esti szellőnek fordítva, testemet pihentetve, gondolataimat pihentetve, egyszerűen magamba fogadva a lámpák és a mozdulatok játékát. Kértem a Tiszára, és tovább bandukoltam a töltésen. Itt nem voltak lámpák, sötétség uralkodott, a szél titokzatosan susogott, a lábam alatt mély fényű víz folyt. Néhány göröngyöt dobtam belé, és hallgattam, hogyan cülldyed alig hallható bugyogással a fenékre, hogy szétolvadjon. Aztán lassan visszasétáltam a városba. Kértem a térre, és bementem a Royalba.

A Royal, akár az előző este is, ki volt világítva, tele vendéggel, lányokkal, tisztekkel, hivatalnokokkal, környékbeli falusi legényekkel. Megrendeltem a vacsorát, és körülnéztem. Igen, Katya már itt volt az orvosával és még két nagydarab, érett férfival; magasra emelt kézzel meglepetten intett felém, és én is mosolyogva visszaintettem neki. A zenekar egy táncszámba kezdett, a párok felugrottak, s megállapíthatam, hogy mely lányoknak nincs kísérőjük. Vacsora után néhány lánnyal táncoltam, s végül egy barnánál kötöttem ki; csontos, mélyen árnyékolt arca és erősen kirajzolt ajkai voltak, amelyek, ha bókoltam neki, bizonytalanul széthúzódtak, felfedve a ritka, fehér, ragadozó fogakat. Környékbeli lány volt, két napra jött Zentára a barátnőjéhez

„egy kicsit szórakozni”. Felajánlottam, hogy sétáljunk egyet, és beleegyezett. Megint Katya asztalához kellett mennem. De ő most már messziről megértette: felugrott, letette a cigarettáját, belekotort a táskájába, és mihelyt a közelébe érkeztem, a markomba nyomta a kulcsokat. Háta mögött a férfiak hangosan elnevelték magukat, vagy a mi némajátékunkon, vagy az ő néma buzgóságán, amikor pedig visszaindultam, szívélyes bólogatással búcsúztak tőlem, mintha helyeselnék a jól sikerült tréfát.

És minden úgy múlt el, mint az előző éjjel, habár valamiben egészen másként. Ez a lány fürge volt és félénk, érdekelte, hogy kié a lakás, ahová vezetem, habozott a kapu előtt, szorongatta a kezem, miközben a folyosón és az udvaron át lépkedtünk. Azt suttogta, hogy fél a sötétségtől, és nem akart belépni a szobába, amíg meg nem gyújtottam a villanyt; felszisszent, amikor megérintettem, aztán maga kérte, hogy oltsam el a villanyt, hogy levetközzön. Ölelése egyetlen vacogó görcs volt, mintha öntudatlanul menekvést keresett volna benne a számomra ismeretlen szörnyűségektől. Amikor azonban lecsillapodtunk és ismét lámpát gyújtottunk, nem tudtuk többé, hogy mit tegyünk egymással. A lány szégyenlősen nyakig betakarozott a paplannal, s nem is haragudtam ezért, mert kiugró kulcscsontjai voltak, ami beteges külsőt kölcsönzött kissé szétfolyó melleinek. Cigarettáztunk, ő mélyen köhögött, paplant tartó kezei vörösek voltak, ujjain a körmök bőrig vágva. Hogy teljen az idő, megkérdeztem, milyen a falusi élet, s ő erre hosszú, bonyolult mesébe kezdett egy örökségről, amit a rokonai elvitatnak tőle. Szerencsére az órájára pillantott, és látta, hogy késő van, s annak a lánynak a szülei, akiknél vendégeskedik, gyanút foghatnak, miért nincs már otthon. Kikecmeregtünk az ágyból. Ő elment a barátnőjéhez, én meg vissza a Royalba. Katyát ismét nem találtam ott. Eszembe jutott, hogy reggel korán indult a vonatom, és nem tudom majd átadni neki a kapukulcsot. Gondolkoztam, aztán visszasétáltam Katya házához, be mentem az udvarra, és a kapukulcsot is a lábtörlő alá, a veranda kulcsa mellé dugtam, majd a kaput nyitva hagyva kimentem a házból. Kis lelkiismeret-furdalást éreztem, hogy nem tartottam be a megállapodást, annál is inkább, mert valami undor és fáradságérzet miatt úgy tűnt, hogy talán soha nem tudom megmagyarázni Katyának, hogyan következett be ez a szöszegés. Mert úgy éreztem, hogy ha időről időre Zentára is jövök, Katyát soha többé nem keresem fel.

De ez nem vált valóra. Ezen az egész tavaszon egyre gyakrabban utaztam Zentára, Zentán pedig rendszeresen eljártam Katyához. Nyugtalanság, elégedetlenség űzött hozzá. Mert az a kompromisszumos recept az időnek a munka és az élvezet közötti felosztásáról egy rendkívüli eset kimenetelének bizonyult, amely csak arra az esetre alkalmazható. Nagy cikkem a zentai peremváros lecsapolásáról valóban hamarosan megjelent lapunkban, a titkár portréjával díszítve, teljes aláírással, ami nemcsak hogy elégtételt adott, hanem hallgatólagos megbecsülést is irántam észak-bácskai terepem politikai munkásai részéről. Ezt a sikert azonban soha többé nem ismételt meg. A hivatalokban, amelyeket továbbra is szorgalmasan bejártam, ezentúl is csak száraz adato-

kat kaptam, s ezek nem voltak elegendőek egy képzeletdúsabb íráshoz; ha meg kimentem a városon kívülre — útépitéshez vagy traktoros szántáshoz —, az életképek iránti vágyamat gyorsan elfojtotta a brigádvezetők tompasága vagy embereik panaszai a fizetésekre és az elszállásolásra. Igaz, hogy a peremvárosi szegénynegyedben folytatott beszélgetés sem volt mentes a banalitástól, de beilleszkedett egy nagyszabású koncepcióba, abba, amit akkor „távlatnak” neveztek, s ami írásomnak üdéséget, zamatot adott. A koncepció azonban nem az enyém volt, azt a megvetett Lackoviától vettem át, ami arra figyelmeztetett, hogy mennyire méltó vagyok magam is a megvetésre, mennyire hiányzik belőlem az önállóság, s mennyire méltatlan ahhoz a munkához, amelyhez, állítólag, leereszkedtem.

Fel-felültem a vonatra, és Zentára utaztam. Zentán, levegőjében, embereinek mozgásában mintha még lebegett volna valami egyetlen — szakmai és szerelmi — sikerem lendületéből. Itt még mintha az a titkos sejtelem remegett volna, hogy valakivel találkozni fogok, valamit megtudok, hogy ismét el tudom érni önmagam kiteljesülését, aminek emléke úgy kínzott. De ha a hosszú vasútcán a városba hatoltam és megálltam a főtéren, majd a városháza előtt összecsdődült sokaságba bámultam, igazi undor fogott el, hogy be kell mennem azokba az irodákba, kérdéseket kell feltennem a vetésről és a gépjavításokról — anélkül, hogy igazi belső érdeklődés sarkallna, sőt még anélkül is, hogy igazi képem lenne arról, amit kérdezek. Nem az adatok voltak fontosak nekem, hanem az érzelmek, azok pedig másfelé húztak, a tér melletti kis mellékutcába, Katya lakására. Ha pedig megérkeztem hozzá, ismét beláttam, hogy ő sem érdekel eléggé; vagy pedig, legalábbis nem olyan módon érdekel, ahogyan szeretném, mert szétszaggat, gyanakvásokba, nyugtalanságba ránt. A nyugalom nem a szőke, hanem a barna lány volt. Egyre többször gondoltam rá Zentára utazgatva: a vele töltött gyönyörű, könnyed, fáradhatatlan éjszakára. Járt-e Zentán időközben a barna lány? Megmutatkozott-e valahol? Ezek a kérdések űztek Katyához, egyre türelmetlenebbül tettem fel neki őket reggeli látogatásaim alkalmával.

De a barna lány nem jelentkezett. Hiába faggattam róla Katyát, hiába kicrestem meg vele együtt az öreg, süket rokon asszonyt, akinél a barna lány Zentán meg szokott hálni, hiába álltam lesbe éjszakáról éjszakára a Royalban, utána leskelődve és a pincéreket kérdezgetve, akik továbbra is gyakran cserélődtek. Senki nem tudott róla semmit, sem azt, hogy hol van most, sem azt, hogy jönni fog-e, senkinek sem hagyta meg sem a címét, senkinek sem hagyott üzenetet, mintha szándékosan eltüntette volna maga után a nyomokat.

Hogy kárpótoljam magam, más, új lányokat kerestem, belőlük pedig Zenta és a Royal bő választékot nyújtott ezen a háború utáni tavaszon, amikor minden lány mintha kívánta volna a szórakozást, és sokan közülük valószínűleg pótlást is egy elveszett valaki, valami nyomtalanul eltűnt ember helyébe, mint ahogyan a barna lány eltűnte után a magam módján én is. Lehet, hogy emiatt a mélyebb, láthatatlan rokonság miatt czen a napsütéses, bódító, virágzó fák illatával telített tavaszon

a zenta lányok furcsa mód hajlottak felém. Nem kellett udvarolnom nekik; sőt, ellenkezőleg, szomorúan szorongattam őket a Royalban, tánc közben, és többnyire keveset szóltam hozzájuk. De aztán bekövetkezett a pillanat, amikor a ritmikus zene, az ital és a másik testtel való hosszú érintkezés olyan érzetet kelt, mintha valami rendkívüli történe, s én megszólaltam. E pillanat egyedülvalóságáról beszéltem, megismételhetetlenségéről, arról, hogy a pillanat néha többet érhet egy évnyi üres, meddő időtől, arról, hogy a nő és a férfi közötti találkozás minden, hogy ez a két lény a legtöbbet adhatja egymásnak, ami emberileg lehetséges, és sohasem lehet tudni, mely két lény és mikor teszi meg ezt egymásnak. Meg kellett tehát próbálni, megragadni a pillanatot, nem elengedni; át kellett lépni a veszély és a szégyen megszokott korlátain, és ki kellett nyújtani a kezem az élményért, amely olyan nagylelkűen, olyan pótolhatatlanul és olyan bizonytalanul kínálkozik fel.

De maga az élmény, ha valóra vált, jóval szegényebb volt, még Zentán is — az igazi, a barna lány nélkül. Kilépés a kihalt térre, befordulás Katya kis utcájába, kapu — folyosó, udvar — veranda, a félelem és a megnyugtató szavai, lázas, diszharmonikus ölelés. Visszahátrálás színleg teljesen megegyezés szerint és elégedetten. Kulcsok a lábtörlő alatt, szállodai szoba, amelyben ismeretlen emberek horkolnak, felkelés a sivár reggelen a kérdéssel: „És mi lesz ma?” Kísérlet a megváltásra, dadogó újdonságkereséssel a hivatalok labirintusában. Kiábrándult visszatérés Szabadkára.

Ez az ismétlés szabálya, boszorkánylánca lett. A körözéstől már széddülés fogott el; de nem tudtam kiszakítani magam, mert ez a keringés a vérkeringésembe ivódott, mint valami másik, láthatatlan, erőszakos vérkeringés. Szabadka, Zenta, Szabadka.

Egy ilyen kör után, amikor az állomásról a szabadkai Népfrent irodájába érkeztem, belgrádi szerkesztőségem lapterjesztőjére bukkantam, aki betért, hogy a tisztviselővel elszámolja az eladatlan példányokat. Hízogő tisztelettel üdvözölt mint író embert, akinek a „dolgoit”, ahogyan mondta, érdeklődéssel olvassák, aztán egyszerre nagyot pislogva megjegyezte:

— Hallom, hogy gyakran utazik Zentára?

Megkérdeztem, kitől hallotta, de kitérő választ adott.

— A jó hír messzire hallatszik... — És mézesmázos ravasz meghajlással elbúcsúzott tőlem.

Ez a találkozás még élénken tudatomban volt, amikor levelet kaptam az igazgatóságtól, amelyben közölték, hogy új tisztségre áthelyeztek a belgrádi szerkesztőségbe. Megértettem, hogy büntetésről van szó, és megértettem, hogy, magam előtt sem beismerve, már régóta büntetésre vártam. Lehajtottam a fejem, és készülödni kezdtem az útra.

De másnap reggel, amikor új távozásom gondolatával ébredtem álomból, szemem előtt kirajzolódott Belgrád, szövevényes utcáival, amelyekbe rejtözködtem, félreeső vendéglöivel, amelyekben a sorsomról szóló döntésre várva ácsorogtam, a szerkesztőség az üvegcsillogásban és a faburkolat komorságában, ahol kitaszítottak, leköpködtek. Nem volt

erőm, hogy ott éljek, s a felismerés megnyugtató. Felálltam, tollat és papírt vettem elő, és megírtam a választ a szerkesztőségnek, hogy az áthelyezést nem fogadhatom el, mert nem szándékozom tovább újságírással foglalkozni, hanem tanulmányaimat akarom folytatni. És Belgrád helyett Újvidékre utaztam, a szüleimhez.

Hornyik György fordítása

(Folytatása következik)